

והנה במעשה העגל כבר דברו רבים **מה ראו ישראל על ככה והיאך דור דעה כאותו הדור נכשלו בחטא גדול כזה**. ואשר נראה דיודע דבכל מצוה יש בה טעמים וכוונות הרומזים לסודות נסתרים וע"י קיום המצוה נעשים תיקונים וסדרים בכל העולמות העליונים כמבואר כל זה בספרי הראשונים, והנה נתפוס לדמיון מצוה של מלאכת המשכן שהיה בו השראת שכינה וגילוי כבודו יתברך הלא ודאי שכל מה שנעשה בו בכל פרטיו יש בהם טעמים נעלמים אשר רק בהשתלם בו כל הפרטים אז היה ראוי להשראת שכינת כבודו יתברך דהמשכן כולו בכללו וכל כליו כל אחד בפרט רומזים לסודות עליונים וסתרי מעשה מרכבה וסדרי מעשה בראשית וכולל כל העולמות והתקשרותם זה בזה ועבור זה היה מקום מוכן להשראת שכינה. והנה לכאורה **יעלה בדעת האדם לפי שכל האנושי אשר אם היה נמצא בעולם אדם מיוחד אשר כבר בא בסוד ה' ויודע סודות סדרי בראשית ומרכבה** יוכל להבין מעצמו מהם היאך לעשות המשכן בכל הפרטים שבו ועל ידי ידיעתו בהסודות והכוונות יבין מן המוקדם אל המאוחר ויהיה יכול לידע מזה היאך לבנות משכן כבוד לה'. **וענין זה הוא דביקשו ישראל אז אחרי שראו דמשה אשר היה עומד בין ה' ובנים לא בא רצו לעשות מקום מיוחד שיהיה מסוגל אשר בו יהיה השראת שכינתו וכמו דבאמת היה אחרי כן במשכן ועל ידי ידיעתו בהנסתרים רצו להבין מזה המעשה אשר יעשון. ועוד לא סמכו על חכמת עצמן ועל כן הלכו אל אהרן הכהן שהיה גדול מהם והוא ידע עומק הדברים בסודותיהם יותר מכולם וביקשו ממנו קום עשה לנו כו' והכוונה שיהיה מקום מיוחד להשראת שכינה, ונמצא מחשבתם של ישראל היה בזה לטובה שיזכו ע"י מלאכתם זו להשראת שכינה אצלם. [ואפשר נמצא כתוב כדברים האלה על ספר. אמנם אנכי לא ראיתי כל זה ומדעתי אני כותב כן]. אמנם טעו בזה טעות אחד דהן אמת דמעשה האדם בעולם התחתון גורם תיקונים וסדרים טובים בכל העולמות כולם כי כן גזר הבורא יתברך אשר העולמות יהיו מתנהגים ע"פ מעשה האדם בזה העולם. אמנם כל זה הוא רק אם אותה המעשה צייתה עליו התורה לעשותה. וכן במעשה המשכן רק אז אשר ציום ה' לעשותו בכל פרטיו ואז כשקיימו ציויו לעשותו ככל אשר ציום אז נעשו כל התיקונים למעלה ובזכות זה שעשו ציויו של מקום זכו שיהיה אותו מקום מוכן וראוי להשרות בו השכינה. אבל אם יעשה האדם איזו מעשה שלא נצטווה עליו בתורה רק מדעת עצמו אז אותו מעשה אינו מועיל כלום דהמעשה מצד עצמו לא יפעול בזה שישרה שכינתו עליהם. ועיקר התיקונים בכל המעשים הוא מה שעושה רצון בוראו ובלא"ה אינם רק תחבולות אנושי וכל ההתחכמות לא יועילו מאומה כי מי יאמר לו מה תפעל. ואדרבה עוד לחטא גדול יחשב. וע"כ נכשלו במעשיהם ויצא ממנו העגל. ואחר כן יצא מזה מה שיצא. ובזה מבואר מה שכשביקש משה רבינו רחמים עליהם אמר בתפלתו וראה כי עמך הגוי הזה, פירושו דגם חטאם לא היה מחמת שרצו לסור מעבודתך חלילה רק אדרבה עיקר הדבר היה לסיבת תשוקתם שיהיה קרבתך להם:**

ובזה נבין מה דבפרשת פקודי דעל כל פרט ופרט ועל מעשה ומעשה שעשו במשכן כתוב מפורש כאשר צוה ה' את משה ותיבות הללו כתובים כמעט בכל פסוק ופסוק שבאותה פרשה והלא דבר הוא. רק הענין דמעשה המשכן הרי בא לכפר עליהם על מעשה העגל וכמו דאיתא במדרש רבה פרשה ויקהל (מח ו) חטאו בנזמים דכתיב פרקו נזמי הזהב ובנזמים נתרצה להם הביאו חח ונזם (שמות לה), וכיון דעיקר חטאם בעגל היה מה שרצו להתחכם מעצמם לעשות ע"פ ידיעתם וחכמתם מעשה אשר לא נצטוו עליו ולזה במעשה המשכן שבא לכפר נאמר על כל אשר עשו כאשר צוה ה', כלומר דהגם דבצלאל היה יודע לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ והיה יודע רמזים וסודות במלאכתו עם כל זה במלאכתו היה כל כוונתם רק כאשר ציוה ה' ונתכוונו רק לעשות ציויו ורצונו יתברך לא משום שהשכל של עצמם מחייבם לעשות כן, וזהו שכיפר להם על חטא העגל:

ובזה יש מקום לפרש דברי המדרש רבה פרשה זו (מא א) וז"ל נאה היה לאבותינו לומר נעשה ונשמע שמא נאה היה להם לומר אלה אלהיך ישראל אתמהה, ובודאי דאינו מובן דתפס ליה המדרש על שני דברים מהופכים לגמרי מהיפוך להיפוך ואמר על זה נאה ועל זה לא נאה והרי זה כולו טוב וזה כולו רע ומאי שייך לחברם ביחד. רק הענין יובן דישראל אמרו נעשה ונשמע ולכאורה למה לא אמרו כסדר הלשון נשמע ונעשה והרי אי אפשר לעשות מבלי שמקודם ישמעו כדי לידע היאך ומה לעשות וע"כ שלשון ונשמע האמור כאן אין הכוונה על שמיעת האוזן דזה ודאי כבר נכלל בכלל אמרם נעשה דאין מקום לקיים העשיה מבלי שישמע האוזן מקודם רק פירושו שמיעת הלב והבנת הדברים בעומקן, וכמו שאמר הכתוב (מלכים א ג) ונתת לעבדך לב לשמוע דפ"י להבין הדברים של טענותיהם, וכן שמע ישראל האמור בקריאת שמע פירשו המפרשים דהוא הבנת וקבלת הדברים בכל לבו. ועל כן אמרו נעשה ונשמע דנעשה הוא קבלה שקיבלו על עצמם לקיים המעשה כפי אשר יהיו מצווים, ואמרו עוד ונשמע דגם יתנו לב ללמוד בדברי תורה להבין עומק הדברים וסודותיהם והפנימיות שבהם. ובזוהר אמר נעשה בעובדין טבין ונשמע בפתגמין דאורייתא וזהו כמו שכתבנו. והנה זה האיש הסובר בדעתו שיוודע תכלית המכוון במצות הוא עלול יותר להכשל וצריך זריזות ושמירה יתירה בעצמו דלא יטעה לפעמים לילך אחר שכלו להוסיף או לגרוע קצת בהם כפי הבנתו. וכמו דאיתא במסכת סנהדרין (דף כ"א) מפני מה לא נתגלו טעמי תורה שהרי שני מקראות נתגלה טעמם ונכשלו בהם גדולי עולם כו' אמר אני ארבה ולא אסור לבי, לאפוקי מי שאינו יודע כלל הטעמים הרי הוא בטוח יותר בעצמו שלא יסור מן דרכי התורה ימין ושמאל אף נטיה קטנה בפרט אחד מן המצוה כיון דאינו יודע טעמה מאומה. ומ"מ הרי גם זהו חיוב על האדם הישר לידע הפנימיות מהתורה והוא מחלקי התורה וביום הדין שואלין להאדם צפית במרכבה וכו' רק אז צריך האדם לשמירה יתירה שלא יכשל כנ"ל, וזהו שנתכוונו ישראל אז בעת קבלתם והקדימו נעשה לנשמע, דבתחילה אמרו נעשה קודם השמיעה והכוונה שקיבלו על עצמם העשיה כמי שאין לו שום הבנה כלל ורק מקיים צויו של האדון ושלא לדון בדברים אחר שכלם למען לא ינטו ממנה ימין ושמאל ואח"כ אמרו ונשמע דגם נלמוד חלק זה דהיינו ההבנה אבל אין העשיה תלוי בהבנה. וזהו שאמרו

במדרש נאה היה לאבותינו לומר נעשה ונשמע, דקבלה זו היה נאה מאד לעשות המצות בכל הפרטים כפי הציווי כמי שאינו מבין כלל. ולמעלה זו כיוונו חז"ל במסכת חולין (דף ה') על פסוק (תהלים לו) אדם ובהמה תושיע ה' אלו בני אדם שהם ערומים בדעת כאדם ועושים עצמן כבהמה. וכן במדרש (ויק"ר כז א) איתא אף על פי שאדם אנחנו נמשכנו אחר כך כבהמה, וזהו היה נאה להם. אבל אח"כ הלכו אחרי שכלם וידיעתם ויחידשו ענין ומעשה חדש לגמרי אשר יעשו את אשר לא נצטוו וזה הביאם לעבור ולעשות גם מה שנצטוו שלא לעשות. וזהו שמחבר המדרש הני שני דברים ואמר שמא נאה היה להם לומר אלה אלהיך ישראל וכמו שנתבאר...

והנה בהמבואר למעלה אמרנו לפרש דברי המדרש פרשה חוקת (יט ד) מפני מה כל הקרבנות זכרים ופרה אדומה נקבה משל לבן שפחה שטינף הפלטיין אמר המלך תבא אמו ותקנח צואת בנה כך אמר הקדוש ברוך הוא תבא פרה ותכפר על מעשה העגל, ועיין עוד בפירש"י בחומש פרשה חוקת שהביא מיסודו של רבינו משה הדרשן ג"כ כזה שמכפרת על העגל ומפרש שם כל הפרטים שבמצות פרה שהם מכוונים למעשה העגל, ויותר מזה מבואר ביוצר לפרשת פרה דממש לא הניח שום פרט בדיני פרה שלא הביא שהוא מכוון להפרטים שהיה בעגל. ולכאורה אינו מובן שהתורה קראה חוקה שאין בה טעם למה חתרו ליתן בה טעמים בכל הפרטים עד דגם בשארי מצות שאינם נקראים חוקה לא מצינו שיאמרו בה טעמים יותר ממה שנאמר בפרה. עוד איתא במדרש פרשת חוקת (יט ג) על פסוק (קהלת ז) אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני רחוק מה שהיה ועמוק עמוק מי ימצאנה אמר שלמה על כל התורה כולה עמדתי ועל פרשה זו של פרה הייתי דורשה וחוקרה והיא רחוקה ממני. ולכאורה דברי מדרש הללו סתירה לדברים שלמעלה שנתן טעם לפרה [אמנם עיין במס' יומא (דף י"ד) דמבואר שם דעיקר מה שנתקשה בה שלמה ואמר והיא רחוקה ממני הוא על זה הפרט שבה דהמזין עליו נטהר והנושא מי חטאת טמא יעו"ש]. והנה מקודם נפרש דברי הפסוק אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני אמר דהייתי סבור על כל המצות שידוע אנכי טעמם והיא רחוקה ממני קאי על פרשה פרה שהיה דורשה וחוקרה והיא רחוקה, וסיים עוד רחוק מה שהיה ועמוק עמוק מי ימצאנה דמפרשה זו הבין דאינו יודע גם בשארי המצות וזהו שאמר רחוק מה שהיה דמזו הבין שכל התורה רחוקה כמו שהיה מקודם שהתחיל לחקור בה וכל התורה עמוק מי ימצאנה, ושוב מצאתי במפרשים שפירשו כן לכוונת המדרש והפסוק דעל ידי פרשה פרה הבין דכל התורה כולה נעלם ממנו טעמיהם. ובזה יבואר הפסוק דאמר (במדבר יט) זאת חוקת התורה כו' ויקחו אליך פרה כו' ולכאורה הרי פרה הוא רק מצוה אחת שבתורה ואמאי קרי ליה חוקת התורה, ורק דמפרה יתברר להאדם דאינו יודע מאומה מכל מצות שבתורה וממילא כל התורה חוקה היא, וההסבר לזה דהרי כל המצות מקושרים ומשולבים אחת לאחת וכולם תלויים זה בזה וכמו שבאדם השפל יש בו רמ"ח אברים ושס"ה גידין וכולם קשורים ותלויים אחד באחד כן המצות הרמ"ח עשין ושס"ה ל"ת קשורים כאחד והם כולם אחד ואי אפשר לירד לסוף אחת מהם בלא ידיעת כולם וכיון שהגיע לפרה ולא ידע טעמה מוכח ממילא דאינו יודע כולם, ונמצא היוצא מדברינו דפרה אדומה הוא סייג וגדר גדול לאדם המתבונן בשכלו לחקור בטעמי המצות לבל יכשל בהם לדון אחר שכלו ולהרוס ולומר אנכי הרואה לידע טעמם ועל ידי זה יוכל להכשל להוסיף או לגרוע רק צריך לעשות הכל בכל הפרטים כפי מה שקבלנו מרבותינו ע"פ כללי התורה וההלכה הקבוע בלי נטות מאומה מדברי השו"ע כיון דהוא יודע בעצמו שאינו יודע עומק הדברים, ונמצא דמצות פרה הוא מנגד ממש למעשה העגל והיא סייג וגדר שלא להכשל עוד ברעיונות כאלה לבדות מלבו עבודות ומעשים חדשים שלא נתקבלו מרבותינו הלכה:

וזהו כוונת המדרש שאמרו על פרה תבא אמו ותקנח צואת בנה, לא שנתכוונו שזהו עיקר הטעם של המצוה, דמצוה זו היא בתורה גם קודם חטא העגל והתורה קדמה לעולם, ורק כוונתם דכיון דפרה הוא חוק ואינו ידוע טעמה זה הוא המקנח צואת בנה דמחמת דהיא חוק ממילא היא שמירה וסייג לבל יכשלו עוד להבא בדברים כאלה הדומים לחטא העגל, וממילא נתכפר בה גם חטא העגל העבר, והא דבחרה התורה במצוה פרה להסתיר טעמה מעיני האדם ולא בחרה במצוה אחרת שיהיה נסתרת וממנה היינו למדין על שארי המצות והיתה המצוה ההיא כפרה על העגל, הוא משום דפרטי המצוה של פרה דומים ממש להפרטים שנעשו בעגל וכמש"כ רש"י בשם ר' משה הדרשן ומש"ה נעלם טעם מצוה זו כדי שהיא תהיה המכפרת עליו. וגם כי כל שעבודי ישראל יצאו ע"י העגל וכמו שאמרו (ערובין נד) אלמלא לא נשתברו הלוחות כו' שנאמר חרות על הלוחות אל תקרי חרות אלא חירות, ומצות פרה היא רומזת על סוף הגאולות וכמו שכתבנו לעיל בפרשה בא ולכך נשארתי היא חוקה ונסתרת בטעמה עד לע"ל...